

Сумський державний педагогічний університет

імені А.С. Макаренка

Факультет іноземної та слов'янської філології

Кафедра української мови і літератури

**ЗАТВЕРДЖУЮ**

Декан факультету

іноземної та слов'янської філології

А. М. Коваленко

«29» жовтня 2020 р.



**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ  
СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА МОВА: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ**

другий (магістерський) рівень

галузь знань – 01 Освіта/Педагогіка

спеціальність – 014 Середня освіта (Українська мова і література)

додаткова спеціальність – 014 Середня освіта (Мова і література (англійська))

освітньо-професійна програма: Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова)

Мова навчання – українська

Погоджено науково-методичною комісією  
факультету іноземної та слов'янської  
філології

«29» жовтня 2020 р.

Голова

Серебрянська І. М., д. філ. н., проф.

Суми – 2020


**Розробник:**

Серебрянська І.М., доктор філологічних наук, професор кафедри української мови і літератури

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри української мови і літератури

Протокол № 4 від « 29» жовтня 2020 р.

Завідувач кафедри



**Семенов О. М., д. пед. н., професор**

### Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Магістр	Обов'язкова	
		<b>Рік підготовки:</b>	
5-й		5-й	
<b>Семестр</b>			
1-й		1-й	
<b>Лекції</b>			
14 год.		4 год.	
<b>Практичні, семінарські</b>			
14 год.		4 год.	
<b>Лабораторні</b>			
-		-	
<b>Самостійна робота</b>			
90 год.		112 год.	
<b>Консультації:</b>			
2 год.	-		
Вид контролю: екзамен			
Загальна кількість годин – 120			

#### 1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Курс посідає важливе місце в освітній програмі підготовки вчителів української мови і літератури та англійської мови, оскільки покликаний систематизувати знання з української мови, засвідчити тяглість і неперервність традицій в українському мовознавстві, сформувати у майбутніх учителів картину сучасних актуальних мовних та мовленнєвих процесів.

**Мета курсу** – дати студентам узагальнені та поглиблені теоретичні відомості про систему сучасної української мови, а також навчити застосовувати отримані знання на

практиці; сприяти формуванню у студентів систематизованих наукових знань про базові поняття й проблемні питання лексики, фразеології, ономастики, лексикографії, граматики.

**Унікальність навчальної дисципліни.** Дисципліна «Сучасна українська літературна мова: актуальні питання» не дублює жодну з інших дисциплін і передбачає ознайомлення з новими, найсуттєвішими напрямами та тенденціями в галузі вітчизняної лінгвістики. Унікальність дисципліни обґрунтовуємо конкретно визначеним та узагальненим характером пропонованого для вивчення матеріалу, що неможливо здійснити у процесі опанування інших дисциплін, орієнтацією на поглиблену загальнофахову підготовку магістрантів, можливість озброєння їх науково-методологічною теорією та практичними навичками з подальшим застосуванням здобутих знань і умінь у науково-дослідній діяльності.

**Регіональний аспект** навчальної дисципліни «Сучасна українська мова: актуальні питання» зумовлений потребою підготовки фахівців-магістрів спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література), додаткової спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література (англійська)) у Сумській області в умовах українсько-російського порубіжжя. Це мотивовано необхідністю формування високоосвіченої, всебічно розвиненої, висококваліфікованої особистості фахівця-філолога на національно-патріотичних засадах, на суттєвому теоретико-практичному лінгвокраєзнавчому підґрунті, на основі використання найновіших досягнень в галузі вітчизняних лінгвістичних студій з перспективами реалізації у майбутній професійній діяльності.

**Загальні компетентності.** Знання та розуміння специфіки професії і предметної галузі, основних концепцій, базових філологічних понять. Здатність діяти на основі принципів професійної етики, дотримуватися правил академічної доброчесності. Здатність цінувати різноманітність та мультикультурність світу, керуватися у своїй діяльності сучасними принципами толерантності, діалогу і співпраці. Здатність здійснювати пошук, оброблення, аналіз, систематизацію, критичне осмислення інформації з різних джерел; навички використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій. Здатність діяти відповідально і свідомо, дотримуватися трудової дисципліни, планування та управління часом. Здатність визначати, формулювати та розв'язувати складні професійно-педагогічні проблеми, які вимагають інтеграції знань та практичних умінь з різних наук. Здатність спілкуватися державною мовою, уміння правильно, логічно, ясно будувати своє усне та писемне мовлення. Здатність учитися, готовність до самоосвіти і самовдосконалення впродовж життя, постійного підвищення кваліфікації, брати відповідальність за навчання інших.

**Професійні компетентності.** Володіє науковим інструментарієм у галузі філології, проблемно-пошуковими методами для проведення досліджень у галузі філології та методики навчання української мови та літератури, англійської мови. Уміє застосовувати раціональні прийоми пошуку, відбору і використання фахової інформації з різних джерел, у т.ч. цифрових для розв'язання проблем професійної (освітньої та наукової) діяльності.

Уміє аналізувати, порівнювати, критично осмислювати науково-методичну та загальнонаукову інформацію; пропонує шляхи вирішення досліджуваної проблеми, аргументуючи власну позицію. Здатний діяти на основі принципів професійної етики, дотримуватися правил академічної доброчесності. Бере участь в різних формах наукової комунікації (конференції, круглі столи, дискусії). У професійній діяльності керується сучасними принципами толерантності, діалогу і співпраці. Уміє будувати і втілювати ефективну стратегію професійного саморозвитку і самовдосконалення.

## 2. Передумови для вивчення дисципліни

Перелік дисциплін, які мають бути вивчені раніше: вступ до мовознавства, сучасна українська літературна мова, історія мови, стилістика тощо. Магістранти мають володіти знаннями з основних лінгвістичних дисциплін, розв'язувати усно й письмово відповідні завдання. Програма вивчення навчальної дисципліни складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістра й має поглибити знання із сучасної української мови, удосконалити вміння різнобічно й багатопланово аналізувати мовний матеріал, застосовуючи міждисциплінарні підходи в лінгвістиці.

## 3. Результати навчання за дисципліною

<p style="text-align: center;"><b>Знання</b></p>	<p style="text-align: center;"><b>ПРЗ 1</b> <b>ПРЗ 2</b> <b>ПРЗ 4</b> <b>ПРЗ 6</b> <b>ПРЗ 7</b> <b>ПРЗ 9</b> <b>ПРЗ 10</b></p>	<p><b>ПРЗ 1.</b> Розуміння шляхів інноваційного розвитку системи вищої освіти України в умовах реформаційних перетворень.</p> <p><b>ПРЗ 2.</b> Базові уявлення про філософсько-методологічний аналіз сучасного стану освіти в Україні та за кордоном.</p> <p><b>ПРЗ 4.</b> Поглиблені знання сучасного мовознавства, академічної риторики, культури наукової української та англійської мов.</p> <p><b>ПРЗ 6.</b> Розуміння методів та прийомів навчання української мови та літератури в закладах загальної середньої освіти.</p> <p><b>ПРЗ 7.</b> Базові уявлення про сучасні методи і методологію наукових досліджень у галузі філології та методики навчання української мови та літератури, англійської мови.</p> <p><b>ПРЗ 9.</b> Знання академічної риторики, полемічного мистецтва, техніки мовлення, експресивно-логічних засобів мови.</p> <p><b>ПРЗ 10.</b> Знання сучасних методик і технологій, зокрема інформаційно-комунікаційних для успішного, ефективного здійснення професійної діяльності та забезпечення якості</p>
--	--	--

		наукових досліджень.
<b>Уміння</b>	<b>ПРУ 1</b> <b>ПРУ 2</b> <b>ПРУ 3</b> <b>ПРУ 4</b> <b>ПРУ 5</b>	<b>ПРУ 1.</b> Володіє науковим інструментарієм у галузі філології, проблемно-пошуковими методами для проведення досліджень у галузі філології та методики навчання української мови та літератури, англійської мови. <b>ПРУ 2.</b> Уміє застосовувати раціональні прийоми пошуку, відбору і використання фахової інформації з різних джерел, у т.ч. цифрових для розв'язання проблем професійної (освітньої та наукової) діяльності. <b>ПРУ 3.</b> Уміє аналізувати, порівнювати, критично осмислювати науково-методичну та загальнонаукову інформацію; пропонує шляхи вирішення досліджуваної проблеми, аргументуючи власну позицію. <b>ПРУ 4.</b> Здатний діяти на основі принципів професійної етики, дотримуватися правил академічної доброчесності. <b>ПРУ 5.</b> Володіє сучасними методами та прийомами навчання української мови і літератури, англійської мови в закладах загальної середньої, додаткової педагогічної освіти.
<b>Комунікація:</b>	<b>ПРК 1</b>	<b>ПРК 1.</b> Вільне компетентне спілкування державною та іноземною (англійською) мовами з широким колом фахівців, із громадськістю у галузі професійної та/або наукової діяльності.
<b>Автономія і відповідальність</b>	<b>ПРА 3</b>	<b>ПРА 3.</b> Здатність до навчання упродовж життя і вдосконалення з високим рівнем автономності набутої під час навчання кваліфікації.

*Методи навчання:* проблемний, дослідницький, частково-пошуковий, інтерактивно-комунікативний (презентації).

*Методики та технології навчання:* теоретико-інформаційні (усний виклад, бесіда, розповідь, пояснення, обговорення), пошуково-творчі (аналіз ситуацій), самостійна робота (письмові роботи).

#### 4. Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала ЄКТС	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
А	<p><b>Знання:</b> магістрант засвідчує фундаментальні, різнобічні, системні знання будови української мови, стилістичної системи української літературної мови, різнорівневих особливостей сучасної української літературної мови; основних термінів і понять курсу; магістрант виявляє глибокі знання мовної системи, усвідомлено їх застосовує під час коментування, пояснення мовних явищ та фактів; з'ясовує причинно-наслідкові зв'язки у виявленні мовних закономірностей та законів; самостійно здобуває знання, опрацьовуючи основну і додаткову літературу; використовує знання під час розв'язання пізнавальних завдань; володіє знаннями, здобутими у ході виконання самостійної роботи; володіє інформацією про найновіші досягнення у лінгвістичній галузі, вміє застосувати її для розв'язання практичних завдань.</p> <p><b>Уміння:</b> виконує вправи найвищої складності, виявляючи уміння описового, класифікаційного та аналітико-синтетичного характеру, аргументує власні дії, подає поширені коментарі до лінгвістичних явищ, не припускаючись помилок; спирається на знання різних концепцій та підходів до тлумачення мовних фактів і закономірностей; здатен запропонувати власні шляхи і способи розв'язання лінгвістичних завдань.</p>
В	<p><b>Знання:</b> магістрант засвідчує повною мірою знання будови української мови, стилістичної системи української літературної мови, різнорівневих особливостей сучасної української літературної мови; основних термінів і понять курсу; магістрант виявляє глибокі знання мовної системи, усвідомлено їх застосовує під час коментування, пояснення мовних явищ та фактів; з'ясовує причинно-наслідкові зв'язки у виявленні мовних закономірностей та законів; самостійно здобуває знання, опрацьовуючи основну і додаткову літературу; використовує знання під час розв'язання пізнавальних завдань.</p> <p><b>Уміння:</b> виконує вправи найвищої складності, виявляючи уміння описового, класифікаційного та аналітико-синтетичного характеру, аргументує власні дії, подає поширені коментарі до лінгвістичних явищ, не припускаючись помилок; спирається на знання різних концепцій та підходів до тлумачення мовних фактів і закономірностей.</p>
С	<p><b>Знання:</b> магістрант на належному рівні засвідчує знання будови української мови, стилістичної системи української літературної мови, різнорівневих особливостей сучасної української літературної мови; основних термінів і понять курсу; магістрант володіє основним теоретичним матеріалом: знання засвідчують оволодіння основною навчально-науковою літературою, але не виявляють</p>

	<p>ознайомлення з додатковою літературою; демонструє широку лінгвістичну компетенцію, але не завжди її достатньо для пояснення причинно-наслідкових зв'язків у мовній системі.</p> <p><b>Уміння:</b> виконує основні види практичних завдань, але не завжди правильно пояснює власні дії; виконує дії класифікаційного характеру, але допускає мовленнєві помилки в оформленні класифікаційних жанрів; не може пояснити вияву всіх лінгвістичних закономірностей; аналізує мовні явища, припускаючись поодиноких помилок.</p>
Д	<p><b>Знання:</b> магістрант засвідчує задовільні знання будови української мови, стилістичної системи української літературної мови, різнорівневих особливостей сучасної української літературної мови; основних термінів і понять курсу; магістрант має фрагментарний, та не завжди усвідомлений характер засвоєної інформації; наводить приклади з лекцій та підручників, не завжди може запропонувати власні приклади; не застосовує знання у нових умовах або слабо орієнтується в тому, як їх застосувати; у процесі коментування спирається лише на знання, здобуті під час колективної роботи; не здатен до креативності.</p> <p><b>Уміння:</b> виконує основні вправи, виявляючи уміння описового, класифікаційного та аналітико-синтетичного характеру, але виконує дії лише за аналогією; коментує мовні явища, але припускається помилок; у мовленні наявні деякі недоліки; тяжіє до творчого розв'язання лінгвістичних задач.</p>
Е	<p><b>Знання:</b> магістрант засвідчує достатні знання будови української мови, стилістичної системи української літературної мови, різнорівневих особливостей сучасної української літературної мови; основних термінів і понять курсу; магістрант має фрагментарний, та не завжди усвідомлений характер засвоєної інформації; наводить приклади з лекцій та підручників, не застосовує знання у нових умовах; у процесі коментування спирається лише на знання, здобуті під час колективної роботи.</p> <p><b>Уміння:</b> виконує основні вправи, виявляючи уміння описового, класифікаційного та аналітико-синтетичного характеру, але виконує дії лише за аналогією; коментує мовні явища, але припускається помилок; у мовленні наявні недоліки.</p>
Ф	<p><b>Знання:</b> магістрант засвідчує слабкі знання будови української мови, стилістичної системи української літературної мови, різнорівневих особливостей сучасної української літературної мови; основних термінів і понять курсу; магістрант слабо володіє теоретичним матеріалом, що зумовлено недостатнім опрацюванням навчально-наукової літератури: не володіє термінологією, помиляється у процесі формування визначень, не може навести приклади.</p> <p><b>Уміння:</b> відчуває труднощі під час виконання простих вправ; допускає помилки у виявленні мовних одиниць, визначенні їх</p>



	структури, семантики та функцій; помиляється у визначенні категоріальних властивостей.
FX	<p><b>Знання:</b> магістрант не засвідчує знання будови української мови, стилістичної системи української літературної мови, різнорівневих особливостей сучасної української літературної мови; основних термінів і понять курсу; магістрант слабо володіє теоретичним матеріалом, що зумовлено недостатнім опрацюванням навчально-наукової літератури: не володіє термінологією, помиляється у процесі формулювання визначень, не може навести приклади; не обізнаний з науково-довідковою літературою.</p> <p><b>Уміння:</b> відчуває труднощі під час виконання простих вправ; допускає помилки у виявленні мовних одиниць, визначенні їх структури, семантики та функцій; помиляється у визначенні категоріальних властивостей; не вміє застосовувати теоретичні положення у розв'язанні практичних завдань.</p>

### Розподіл балів

Поточний контроль				РАЗОМ	СУМА балів
РОЗДІЛ 1		РОЗДІЛ 2			
Т 1.1	Т 1.2	Т 2.1	Т 2.2	40	100
5/5	5/5	5/5	5/5		
Реферати				20	
5	5	5	5		
Контроль самостійної роботи				40	
10	10	10	10		

Т 1.1, Т 1.2 ... Т 2.4 – теми розділів

\* За бажанням студента можуть враховуватися результати навчання у неформальній освіті (відповідно до Положення про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у СумДПУ імені А. С. Макаренка).

За кожен тему (усна відповідь ) 5 балів (всього 20 балів) + 5 балів за кожен тему (письмове домашнє завдання) (всього 20 балів) + реферати (кількість: 4) (5 балів за кожен реферат (всього 20 балів) – самостійна робота (10 балів за кожен заняття (всього 40 балів)).

### Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 - 100	<b>A</b>	<b>відмінно</b>
82 - 89	<b>B</b>	<b>добре</b>
74 - 81	<b>C</b>	
64 - 73	<b>D</b>	<b>задовільно</b>
60 - 63	<b>E</b>	
35 - 59	<b>FX</b>	<b>незадовільно з можливістю повторного складання</b>
1 - 34	<b>F</b>	<b>незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни</b>

#### 5. Засоби діагностики результатів навчання

Методи оцінювання: контроль засвоєння теоретичних знань (опитування на практичних заняттях); контроль самостійної роботи студентів (виконання письмових завдань у робочих зошитах); виконання тестових завдань та контрольних робіт, написання творчих робіт, есе, участь у дискусіях, презентація результатів виконаних завдань та досліджень.

#### 6. Програма навчальної дисципліни

##### 6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

#### Розділ 1. Сучасна українська літературна мова як нормована форма загальнонародної мови

##### Тема 1.1. Сучасні тенденції унормування української мови.

Мовна норма. Становлення мовної норми. Етапи формування мовної норми.

Лексичні, орфоепічні, орфографічні, граматичні, стилістичні норми сучасної української літературної мови.

Український правопис. Історія становлення українського правопису. Сучасні правописні дискусії. Основні зміни в новій редакції українського правопису (2019 р.)

## **Тема 1.2. Актуальні питання сучасної української лексикології та лексикографії.**

Проблеми української лексикології на сучасному етапі. Питання загальної лексикології української мови. Питання прикладної лексикології української мови на сучасному етапі. Порушення норм слововживання. Синонімічне багатство української мови. Пароніми. Міжмовна паронімія. Лексика іншомовного походження. Термінологія. Фразеологія сучасної української мови.

Українська лексикографія як теорія і практика укладання словників. Етапи розвитку української лексикографії. Актуальні напрями в розвитку сучасного словникарства. Проблеми сучасної української комп'ютерної лексикографії.

## **Розділ 2. Актуальні питання граматики сучасної української мови.**

### **Тема 2.1. Проблемні питання сучасної морфології української мови.**

Морфологічний рівень мови. Предмет морфології. Морфологічні одиниці. Поняття про частини мови в сучасному мовознавстві. Інноваційні принципи поділу слів на частини мови (вчення І. Кучеренка, І. Вихованця, К. Городенської, В. Горпинича). Частиномовний статус слів “другий”, “десятий” тощо в різних ученнях. Наукові підходи до займенника як частини мови. Категорія стану як морфолого-словотвірної-синтаксичної категорії (за І. Р. Вихованцем). Валентність дієслова як міжрівневої категорії. Категорія родів дієслівної дії. Походження та історія вивчення прислівників. Частиномовний статус предикативних та модальних прислівників у різних лінгвістичних концепціях. Статус службових слів у сучасній граматиці.

### **Тема 2.2. Синтаксис і стилістична семантика.**

Синтаксична будова української мови. Синтаксис як лінгводидактична наукова дисципліна. Особливості синтаксичної побудови тексту. Синтаксис словосполучення

і речення. Складне речення як синтаксична категорія. Функціонування ССР, СПР, БСР у художньому тексті. Синтаксичні процеси складного речення і тексту.

Українська пунктуація. Принципи й призначення. Пунктуація художнього та медійного тексту.

Міжпредметна координація у процесі вивчення синтаксису простого та складного речення. Інтегроване вивчення синтаксису тексту. Рівні організації речення у межах функціонально-комунікативної прикладної моделі мови.

Текст як одиниця, об'єкт та засіб словесно-художньої комунікації. Психологія читання тексту на заняттях з мови. Лінгвопедагогічні основи синтаксичного аналізу тексту.

Лінгвостилістичний аналіз тексту в курсі сучасної української літературної мови. Комунікативний аспект функціональної лінгвістики тексту. Текст як явище культури.

Лінгвістична ефективність художнього тексту. Референція тексту. Прецедентність тексту. Контрастивний аналіз тексту. Типологія авторського тексту. Експресивність тексту.

Функціонування мовних одиниць з національно-культурним компонентом у тексті.

Змістова та мовленнева характеристика висловлення. Єдність тексту у вивченні аналізу художнього твору. Семантико-синтаксичні категорії у будові тексту. Естетика слова та мова письменника.

Порядок слів та актуальне членування речення сучасної української літературної мови.

Дискурсивний та композитний рівні лінгвістичного аналізу художнього тексту. Естетика словесної творчості.

Педагогічна риторика. Сучасні дослідження. Проблеми і перспективи.

Виразальні засоби мови в системі творчих завдань. Вплив виразальних можливостей слова на мовну поведінку педагога. Запобігання мовних і мовленневих помилок у синтаксичному аналізі художнього тексту. Інтегроване сприймання специфіки художнього мовлення у тексті.

## 7.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин										
	Денна форма						Заочна форма				
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі			
		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост.р.		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.
<b>Розділ 1. Сучасна українська літературна мова як нормована форма загальнонародної мови</b>											
<b>Тема 1.1.</b> Сучасні тенденції унормування української мови.	9	2	2			5	1	1			5
<b>Тема 1.2.</b> Актуальні питання сучасної української лексикології та лексикографії.	38	4	4			30	3	1	2		36
<b>Розділ 2. Актуальні питання граматики сучасної української мови</b>											
<b>Тема 2.1.</b> Проблемні питання сучасної морфології української мови.	38	4	4			30	3	1	2		36
<b>Тема 2.2.</b> Синтаксис і стилістична семантика.	33	4	4			25	1	1			36
<b>Усього</b>	<b>120</b>	<b>14</b>	<b>14</b>		<b>2</b>	<b>90</b>	<b>120</b>	<b>4</b>	<b>4</b>		<b>112</b>

### Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма

1	<b>Тема 1.1.</b> Сучасні тенденції унормування української мови.	2	
2	<b>Тема 1.2.</b> Актуальні питання сучасної української лексикології та лексикографії.	4	2
3	<b>Тема 2.1.</b> Проблемні питання сучасної морфології української мови.	4	2
4	<b>Тема 2.2.</b> Синтаксис і стилістична семантика.	4	
<b>Разом</b>		14	4

## 8. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Бондар О. І. Сучасна українська мова. Фонетика. Фонологія. Орфоєпія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія : навч. посіб. / О. І. Бондар, Ю. О. Карпенко, М. Л. Микитин-Дружинець. – К. : ВЦ «Академія», 2006. – 368 с.
2. Граматика сучасної української мови. Морфологія / І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська, А. П. Загнітко, С. О. Соколова; за ред. К. Г. Городенської. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. – 752 с.
3. Загнітко А. Словник сучасної лінгвістики : поняття і терміни [Електронний ресурс]. – Донецьк : ДонНУ, 2012. – 388 с. – Режим доступу : <https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/251/1/%D0%A1%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D1%81%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%B3%D0%B2%D1%96%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B8%20-%204%20%D0%9E%D0%A1%D0%A2.pdf>.
4. Мединська Н. М. Ознакові слова в українській мові: семантична і граматична диференціація : [монографія] / Н. М. Мединська. – Рівне : Видавець О. Зень, 2018. – 420 с.
5. Плющ М. Я. Категорія суб'єкта і об'єкта в структурі простого речення: [монографія] / М. Я. Плющ. – Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. – 2013 с.
6. Плющ М. Я. Системна організація граматичної будови української мови. Таблиці. Схеми : [навч. посіб.] / М. Я. Плющ, О. Ю. Грипас. – Київ : Видавничий Дім «Слово», 2015. – 264 с.

7. Сучасна українська мова : Лексикологія. Фонетика : підручник / А. К. Мойсієнко, О. В. Бас-Кононенко, В. В. Берковець та ін. ; за ред. А. К. Мойсієнка ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К. : Знання, 2013. – 340 с.
8. Сучасна українська мова. Морфологія : підручник / А. К. Мойсієнко, Л. А. Алексієнко, О. М. Зубань, І. В. Козленко ; за ред. А. К. Мойсієнка ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К. : Знання, 2013. – 524 с.

Додаткові:

1. Демченко В. Арго як органічний елемент повсякденної української мови / В. Демченко // Дивослово: українська мова і література в навчальних закладах. – К., 2010. – № 5. – С. 34–37.
2. Іващенко В. Л. Типологічна диференціація концептуальних структур як одиниць ментального простору / В. Л. Іващенко // Мовознавство : Науково-теоретичний журнал. 2004. – № 1. – С. 54–61.
3. Іващенко В. Л. Фрагмент когнітивного моделювання концептосфери художньої культури в термінопоняттях мистецтва/мистецтвознавства / В. Л. Іващенко // Мовознавство : науково-теоретичний журнал. – 2005. – № 1. – С. 35–44.
4. Кабиш О. Актуалізація окремих груп маркованої лексики в українській мові кінця ХХ – початку ХХІ ст. / О. Кабиш // Дивослово: українська мова і література в навчальних закладах. – К., 2007. – № 6. – С. 33–35.
5. Карпіловська Э. Зміни в структурі сучасної української мови та можливості їх моделювання / Є. Карпіловська // Українська мова. – 2011. – № 2. – С. 3–18.
6. Малюга Н. М. Сучасна українська літературна мова: Лексикологія, фразеологія, лексикографія : навч. посіб. для студ. ф-ту укр. філології / Н. М. Малюга, Н. М. Шарманова. – 2-е вид., стереотип. – Кривий Ріг, 2013. – 82 с.
7. Мовчун Л. В. Народжене сьогоднішнім : про зміни в лексиці сучасної української мови / Л. В. Мовчун // Дивослово. – 2006. – № 7. – С. 43–45.
8. Мозер Міхаель. Тарас Шевченко і сучасна українська мова: спроба гідної оцінки / Мозер Міхаель // Переклад з німецької Володимир Кам'янець. – Львів, 2012 (Серія «Історія мови»). – 328 с.

9. Плющ М. Я. Граматика української мови. Морфеміка. Словотвір. Морфологія [підручник] / М. Я. Плющ. – Київ : Видавничий Дім «Слово», 2010. – 328 с.
10. Ставицька Л. Дискурс помаранчевої хвилі : нове в сучасному політичному мовленні / Л. Ставицька // Дивослово: українська мова і література в навчальних закладах. – К., 2006. – № 1. – С. 42–45.
11. Струганець Л. В. Динаміка лексичних норм української літературної мови ХХ століття / Л. В. Струганець. – Тернопіль : Астон, 2002. – 352 с.
12. Струганець Л. В. Комп'ютерні технології в системі мовної освіти / Л. В. Струганець // Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія : Педагогіка. – 2004. – № 5. – С. 110–116.
13. Струганець Л. В. Богословська лексика української мови в ракурсі кодифікаційних процесів ХХ – початку ХХІ ст. / Л. В. Струганець // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2008. – № 2. – С. 49–54.
14. Струганець Л. В. Диференційні ознаки норми літературної мови / Л. В. Струганець // Культура слова. – 2011. – Вип. 74. – С. 34–43.
15. Струганець Л. В. Термінологізація лексичних одиниць сучасної української літературної мови // Наука і сучасність : зб. наук. пр. – Т. 26. – 2001. – С. 255–268.
9. Сучасна українська літературна мова : підручник / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ та ін.; за ред. А. П. Грищенка. – [3-тє вид., допов.]. – К. : Вища шк., 2002. – 439 с.
10. Сучасна українська літературна мова : [підруч. для студ. філол. спец. вищ. навч. закл.] / М.Я. Плющ, С.П. Бевзенко, Н.Я. Грипас та ін. ; за ред. М.Я. Плющ. [7-ме вид., стер.]. – К. : Вища шк., 2009. – 414 с.
11. Сучасна українська літературна мова : навч. комплекс : посіб. для студ. філол. спеціальностей [Електронний ресурс] / за заг. ред. проф. В. Д. Ужченка. – [2-ге вид., випр. і доп.]. – Луганськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2009. – 299 с. – Режим доступу : <http://194.44.152.155/elib/local/r275.pdf>.
16. Сучасна українська літературна мова : [підручник] / за ред. М. Я. Плющ. – К. : Вища школа, 2003. – 430 с.



17. Сучасна українська мова / за ред. О. Д. Пономарева. – К. : Либідь, 1997. – С. 200–208.
18. Тищенко О. М. Мова Помаранчевої революції // Українська мова. – 2005. – № 4. – С. 77–87.
19. Тименко Л. Лексикографічні праці в інтернеті / Л. Тименко // Лексикографічний бюлетень : зб. наук. пр. – К. : Ін-т української мови НАН України, 2007. – Вип. 15. – С. 58–62.
20. Тименко Л. Становлення української офіційно-ділової лексики в 20-х роках ХХ ст. [Електронний ресурс] / Л. Тименко // Лексикографічний бюлетень : зб. наук. пр. – К. : Ін-т української мови НАН України, 2005. – Вип. 11. – С. 53–59. – Режим доступу : <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/72793>.
21. Тименко Л. Лексико-тематичні групи української юридичної термінології початку ХХ століття [Електронний ресурс] / Л. Тименко // Лексикографічний бюлетень : зб. наук. пр. – К. : Ін-т української мови НАН України, 2004. – Вип. 10. – С. 65–69. <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/72768>.
22. Тименко Л. Ідеографічна організація лексики жанрових різновидів офіційно-ділового стилю 1917–1933 рр. [Електронний ресурс] / Л. Тименко // Лексикографічний бюлетень : зб. наук. пр. – К. : Ін-т української мови НАН України, 2009. – Вип. 18. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/43674>.
23. Термінологічний вісник : збірник наукових праць [Електронний ресурс] / відп. ред. В. Л. Іващенко. – К. : Інститут української мови НАНУ, 2015. – Вип. 3 (2). – 288 с. – Режим доступу : [term-in.net/upload/iblock/1f9/termvisnuk\\_2015\\_2.pdf](http://term-in.net/upload/iblock/1f9/termvisnuk_2015_2.pdf).

#### **Лексикографічні джерела**

1. Бурячок А. А. Словник українських рим / Бурячок А. А., Гурін І. І. – К. : Наук. думка, 1979. – 338 с.
2. Бурячок А. А. Орфографічний словник української мови / А. А. Бурячок. – [Вид. 2, доопрац.]. – К. : Наук. думка, 2002. – 464 с.
3. Бутенко Н.П. Словник асоціативних норм української мови / Н. П. Бутенко. – Львів : Вища шк., 1979. – 120 с.

4. Бутенко Н.П. Словник асоціативних означень іменників в українській мові / Н. П. Бутенко. – Львів : Вища шк., 1989. – 328 с.
5. Великий зведений орфографічний словник сучасної української лексики / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2003. – 896 с.
6. Гринчишин Д. Словник-довідник з культури української мови / Гринчишин Д., Капелюшний А., Сербенська О., Терлак З. – К. : Знання, 2004. – 367 с.
7. Грінченко Б. Словарь української мови / зібрала ред. журн. «Киевская старина». – К. : Довіра – УНВЦ "Рідна мова", 1997. – Т.1–4.
8. Дей О.І. Словник українських псевдонімів та криптонімів / О. І. Дей. – К., 1969.
9. Івченко А. О. Орфографічний словник української мови / А. О. Івченко. – Харків : Фоліо, 2001. – 528 с.
10. Інверсійний словник української мови / уклад. С. П. Бевзенко, О. І. Бондар, З. І. Волосевич та ін. / відп. ред. С. П. Бевзенко. – К. : Наук. думка, 1985. – 811 с.
11. Карачун В. Я. Орфографічний словник наукових і технічних термінів: понад 30 000 слів / В. Я. Карачун. – К. : Криниця, 1999. – 524 с.
12. Коломієць М.П. Словник іншомовних слів / Коломієць М.П., Молодова Л.П. – К. : Освіта, 1998. – 190 с.
13. Обернений частотний словник сучасної художньої прози. – К. : Спалах, 1998. – 958 с.
14. Огієнко І. Український стилістичний словник / І. Огієнко. – Львів : З друк. – наук. тов-ва ім. Шевченка, 1924. – 495 с.
15. Орфографічний словник української мови / уклали С. І. Головащук, М. М. Пещак, В. М. Русанівський, О. О. Тараненко. – К. : Довіра, 1999. – 992 с.
16. Орфоепічний словник української мови : в 2 т. / уклад. : М. М. Пещак, В. М. Русанівський, Н. М. Сологуб, В. В. Чумак, Г. М. Ярун. – К. : Довіра, 2001.
17. Погрібний М. І. Словник наголосів української літературної мови. – [вид. 2-е, випр.]. – К. : Рад. шк., 1964. – 639 с.
18. Погрібний М. Орфоепічний словник (А-Я). – К. : Рад. шк., 1984. – 629 с.
19. Пономарів О. Д. Фонема Г та Ґ. Словник і коментар / О. Д. Пономарів. – К. : Видавничий центр «Просвіта», 1997. – 40 с.

20. Редько Ю. Сучасні українські прізвища: словник-довідник / Ю. Редько. – К. : Наук. думка, 1966. – 216 с.
21. Російсько-український словник / за ред. д. філол. наук., проф. В. В. Жайворонка. – К. : Абрис, 2003. – 1424 с.
22. Російсько-український словник іншомовних слів / уклад. Т. П. Мартиняк ; за ред. проф. А. П. Яреценка. – Харків : Прапор, 1999. – 392 с.
23. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика. Термінологічна енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля. – К., 2006. – 716 с.
24. Сікорська З. С. Українсько-російський словотворчий словник. – [2-ге вид., перероб. і допов.]. – К. : Освіта, 1995. – 256 с.
25. Скрипник Л. Г. Власні імена людей : словник-довідник / Л. Г. Скрипник, Н. П. Дзятківська. – К. : Наук. думка, 1996. – 333 с.
26. Словник гідронімів України / укл. І. М. Железняк, А. П. Корепанова, Л. Т. Масенко та ін. – К. : Наук. думка, 1979. – 781 с.
27. Словник іншомовних слів / за ред. О. С. Мельничука. – К. : УРЕ, 1985. – 966 с.
28. Словник іншомовних слів : 10 000 слів / уклад. С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута. – Наук. думка, 2000. – 680 с.
29. Словник іншомовних слів: 23 000 слів та термінологічних сполучень / укл. Л. О. Пустовіт, С. І. Скопенко, Г. М. Сюта, І. В. Цимбалюк. – К. : Довіра, 2000. – 1018 с.
30. Словник лінгвістичних термінів / укл. : Левицький В. В., Іваницька М. Л., Іваницький Р. В. – Чернівці : ЧДУ, 1996. – 29 с.
31. Словник мови творів Г. Квітки-Основ'яненка. У 3-х т. – Харків : ХДУ, 1978–1979.
32. Словник мови Шевченка. В 2-х т. / ред. колегія: В. С. Ващенко (відп. ред.) та ін. – К. : Наук. думка, 1964. – 484 с.
33. Словник прізвищ: практичний словозмінно-орфографічний (на матеріалі Чернівеччини) / гол. ред. Лук'янюк К. М.; уклад.: Бабич Н. Д., Колесник Н. С., Лук'янюк К. М. та ін. – Чернівці : Букрек, 2002. – 423 с.

34. Словник скорочень в українській мові: понад 21 000 скорочень / уклад. : Н. Д. Гула, В. В. Жайворонок, Л. П. Жарова та ін.; за ред. Л. С. Паламарчука. – К. : Вища школа. Головне вид-во, 1988. – 512 с.
35. Словник сполучуваності слів української мови : найуживаніша лексика / укл. : Сахно І. П., Сахно М. М. – Дніпропетровськ, 1999.
36. Словник староукраїнської мови XIV–XV ст. У 2-х т. / ред. колегія : Л. Л. Гумецька (голова) та ін. – К. : Наук. думка, 1977–1978.
37. Словник труднощів української мови: Біля 15 000 слів / Д. Г. Гринчишин, А. О. Капелюшний, О. М. Пазак та ін.; за ред. С. Я. Єрмоленко. – К. : Рад. шк., 1989. – 336 с.
38. Словник української мови : в 11 т. – К. : Наук. думка, 1970–1980.
39. Словник української мови XVI – першої половини XVII ст. / ред. Д. Гринчишин (відп. ред.), У. Єдлінська, Л. Полюга та ін. – Вип. 9. – Львів : Місіонер, 1983–2002.
40. Сучасний орфографічний словник 50 000 слів : для школярів, абітурієнтів, студентів, викладачів. – Харків : Промінь, 2001. – 672 с.
41. Тлумачний словник української мови / укл. Ковальова Т. В., Коврига Л. П. – Харків : Синтекс, 2002. – 672 с.
42. Український орфографічний словник / уклад. : М. М. Пешчак та ін. – [3-тє вид., переробл. і доповн.]. – К. : Довіра, 2002. – 1006 с.
43. Український орфографічний словник: Орфографічний словник української мови: Близько 143 000 слів / за ред. Л. М. Полюги. – [3-тє вид., переробл. і доповн.]. – К. : Довіра, 2002. – 1006 с.
44. Українсько-російський словник / гол. ред. чл.-кор. АН УРСР І. М. Кириченко. – У 6-ти т. – К. : АН УРСР, 1953–1963.
45. Частотний словник сучасної української художньої прози : в 2-х т. / редкол. Н. П. Дарчук, В. І. Критська, В. С. Перебийніс та ін. – К. : Наук. думка, 1981. Т. I. – 864 с., Т. II. – 886 с.
46. Яременко В. Новий тлумачний словник сучасної української мови / В. Яременко, О. Сліпущко / за ред. В. Бусла. – К. : Аконіт, 1998.

**Наукові праці Серебрянської І. М. з актуальних проблем сучасної української  
літературної мови:**

1. Серебрянська І. М. Освіта в Україні : спостереження крізь призму мовної картини світу : [монографія] / І. М. Серебрянська. – Харків : Видавництво Іванченка І.С., 2018. – 416 с.
2. Серебрянська І. М. Словник-довідник лексики сфери освіти : національно-європейська ідентичність : [навч. посіб.] / І. М. Серебрянська. – Суми : СумДУ, 2018. – 340 с.
3. Серебрянська І. М. Формування українського поняттєво-термінологічного апарату вищої освіти в умовах модернізації національної вищої освіти / І. М. Серебрянська // Мова і культура. – Київ : Вид. дім Дмитра Бураго, 2015. – Вип. 18. – Т. III (178). – С. 334–338.
4. Серебрянська І. М. Метафорична модель *освіта – війна* в сучасній терміносистемі української мови (на матеріалі медіатекстів) / І. М. Серебрянська // Дослідження з лексикології і граматики української мови : зб. наук. пр. – Дніпро : Видавець Біла К. О., 2016. – Вип. 17. – С. 153–163.
5. Серебрянська І. М. Структурно-семантична характеристика власних назв українських вищих навчальних закладів / І. М. Серебрянська // Вісник Дніпропетровського університету. Серія : Мовознавство. – Дніпро : Вид-во ДНУ, 2017. – Вип. 23 (1), №11, т. 25. – С. 171–178.
6. Серебрянська І. М. Освіта, освітологія чи едукологія : мовна реалізація міждисциплінарних тенденцій в українському науковому дискурсі / І. М. Серебрянська // Актуальні проблеми філології та перекладознавства : зб. наук. пр. – Хмельницький : ФОП Бідюк Є. І., 2017. – Вип. 12. – С. 224–227.
7. Серебрянська І. М. Метафоризація освіти в мові ЗМІ (соціоморфні моделі) / І. М. Серебрянська // Українське мовознавство. Міжвідомчий науковий збірник. – Харків : Вид-во І. С. Іванченка, 2018. – Вип. 2 (48). – С.112–117.
8. Серебрянська І. М. Прагматика афіксальних дериватів у лексичній системі сфери освіти / І. М. Серебрянська // Філологічні трактати. – Суми : СумДУ, 2017. – Т. 9, № 3. – С. 51–57.

9. Серебрянська І. М. Аксіологічні акценти освітніх номінацій *sesia, stипендія, диплом, знання* в мовній свідомості українського студентства / І. М. Серебрянська // Одеський лінгвістичний вісник. Науково-практичний журнал. – Одеса : Вид-во Одес. юридичної академії, 2017. – Вип. 9. Т. 2. – С. 127–131.

10. Серебрянська І. М. Емотивно-оцінний потенціал композитів сфери освіти в медіатекстах / І. М. Серебрянська // Zbiór artykułow naukowych. Konferencji Miedzynarodowej Naukowo-Praktycznej «Filologia, socjologia i kulturoznawstwo Badania podstawowe i stosowane : wyzwania i wyniki» (30.05.2017 – 31.05.2017). – Warszawa : Sp. zoo «Diamond trading tour», 2017. – S. 110–111.

11. Серебрянська І. М. Мовні засоби метафоризації освіти в умовах воєнного конфлікту (на матеріалі українських ЗМІ) / І. М. Серебрянська // Мова. Свідомість. Концепт : зб. наук. статей. – Мелітополь : МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2017. – Вип. 7. – С. 149–151.

12. Серебрянська І. М. Неологізми сфери освіти як індивідуально-авторський продукт / І. М. Серебрянська // Журналістська освіта в Україні : світові професійні стандарти : матеріали чотирнадцятої Всеукраїнської науково-практичної конференції (Суми, 10–11 травня 2018 р.). – Суми : СумДУ, 2018. – С. 83–85.

13. Серебрянська І. М. Лексико-семантичні можливості okazіоналізмів у мові періодичного видання «Сумщина» / І. М. Серебрянська, Т. В. Редько // Журналістська освіта на Сумщині: світові професійні стандарти : XI Міжнародна науково-практична конференція (м. Суми, 13–14 травня 2015 р.). – Суми : СумДУ, 2015. – С. 53–55.

14. Серебрянська І. М. Концептуальний аналіз як важливий компонент пошукової самостійної пізнавальної діяльності у вищій школі / І. М. Серебрянська // Матеріали семінару-наради «Інноваційні технології у викладанні дисциплін мовознавчого блоку в ДВНЗ медичної та фармацевтичної освіти». – Івано-Франківськ, 2012. – С. 33–36.

15. Серебрянська І. М. Індивідуально-авторське переосмислення фразеологізмів у мові сучасних друкованих ЗМІ / І. М. Серебрянська // Мова і культура. Науковий журнал. – Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2014. – Вип. 17. – Т. VI (174). – С. 278–283.

16. Серебрянська І. М. Семантичні особливості okazіоналізмів у мові газетних текстів / І. М. Серебрянська, Т. В. Редько // Науковий часопис Східноpodільського

лінгвокраєзнавчого центру : зб. наук. праць студентів, магістрантів, викладачів. – Умань : ФОР Жовтий О.О., 2015. – Вип. 4. – С. 139–142.

17. Серебрянська І. М. Лінгвокультурологія у колі суміжних дисциплін // Матеріали VII Міжнародної науково-методичної конференції «Сучасний український університет: теорія і практика впровадження інноваційних технологій». – Суми, 2008. – Ч. 2. – С. 143–145.

18. Серебрянська І. М. Мовностилістичні особливості освітньої лексики в соціальній мережі «В контактi» (на прикладі студентських спільнот Сумського державного університету) / І. М. Серебрянська, К. Смірнова // Журналістська освіта в Україні : світові професійні стандарти : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. – Суми : СумДУ, 2016. – С. 139–143.

19. Серебрянська І. М. Сучасні мовні тенденції в галузі освіти / І. М. Серебрянська // Мова і право. Матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару. 06 листпада 2019 року, Дніпровський державний університет внутрішніх справ / за заг. ред. А. В. Колесник, А. З. Подворчан. – Дніпро : ДДУВС, 2019. – С. 79–82.

20. Серебрянська І. М. Сакральний потенціал біблеїзмів у поемі «Марія» Т. Г. Шевченка / І. М. Серебрянська, Альзубаїді Алі Халед Алі // Наукова спільнота студентів XXI століття : матеріали III Всеукраїнської науково-практичної студентської онлайн-конференції /упоряд. Л. В. Біденко. – Суми : СумДУ, 2020. – С. 395–403.

21. Серебрянська І. Неологізми українського медіадискурсу як характеристика сучасного соціуму / І. Серебрянська // Журналістська освіта в Україні: світові професійні стандарти : Матеріали шістнадцятої Всеукраїнської науково-практичної конференції (Суми, 13–14 травня 2020 р.) / уклад. : І. Р. Жиленко, О. Г. Ткаченко. – Суми : СумДУ, 2020. – С. 125–127.

### **Електронні ресурси:**

1. <http://www.nbu.gov.ua/>
2. <http://www.mova.info/>
3. <http://mova.info/pidruchn.aspx>
4. <http://ulif.org.ua>

5. [http://ulif.org.ua/ulp/dict\\_all/index.php](http://ulif.org.ua/ulp/dict_all/index.php)

6. <http://www.slovnyk.net/>

7. <http://perevod.uaportal.com/>

8. <http://uk.wikipedia.org/wiki/>

**9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення,  
використання яких передбачає навчальна дисципліна**

Праці автора, лексикографічні джерела, презентації.